

२०७०४

बँकांचा क्रेडिट कार्डचा व्यवसाय

एफएससी.बीसी.१२०/२४-०१-०११/२००-०१

मे १२, २००१

प्रति,

सर्व अनुसूचित वाणिज्य बँका
(आर आर बीज सोडून)

प्रिय महोदय,

बँकांचा क्रेडिट कार्डचा व्यवसाय

आमच्यातर्फे काही बँकांच्या क्रेडिटकार्ड व्यवसायाच्या विविध पैलूचा, म्हणजे कार्ड देण्याची प्रणाली व नियंत्रण, तसेच त्याबाबतच्या थकबाकीची वसूली यांचा एक विशेष अभ्यास करविण्यात आला होता. या अभ्यासाचा अहवाल बँकांकडे त्यांची त्यावरील भाष्ये आणि सूचनांसाठी पाठविण्यात आला होता. या अभ्यासाचा अहवाल बँकांकडे त्यांची प्रतिसादांवर आधारित असे ठरविण्यात आले आहे, की बँकांचा क्रेडिट कार्डचा व्यवहार व कार्यान्वयन, सूदृढ, समंजस आणि फायदेशीर रीतीने होण्यासाठी बँकांनी पुढील अतिरिक्त सुरक्षा - उपाय योजावेत :-

१. थकबाकीची वसूली :-

क्रेडिट कार्डचे कर्ज हे असुरक्षित असे कर्ज आहे. क्रेडिट कार्डची थकबाकी वसूली ही प्राथमिकतेने कार्ड धारकाच्या परतफेडीच्या क्षमतेवर अवलंबून असते. क्रेडिट कार्ड व्यवसाय हा एवढा स्पर्धात्मक झाला आहे की त्यामुळे, निरनिराळ्या बँकांकडून अशी कार्ड घेण्याची संधी मिळून त्यांच्या थकबाकीमधून, किमान मासिक रक्कम देण्याची प्रवृत्ती ग्राहकांमध्ये निर्माण झाली आहे. त्यामुळे बहुतेक वेळा कार्डधारकांची परत फेड विलंबित (ओव्हर एक्स्टेंडेड) होऊन ते संपूर्ण थकबाकी देऊ शकत नाहीत. बँकांना माहितच आहे की क्रेडिट कार्ड व्यवहारात, एकंदर कर्ज बघता असे कर्ज म्हणजे जोखीमच असते. हमीदारीची (अंडर-रायटिंग) शिथिल प्रमाणे, आक्रमक सॉलिसिटेशन कार्यक्रम, असमाधानकारक लेखा व्यवस्थापन यामुळे अशी जोखीम वाढते व त्यामुळे बँकांच्या या व्यवसायातील कसूरी (डिफॉल्ट) कमी करणे आणि क्रेडिट कार्डांच्या थकबाकीच्या वसूलीवर बारीक लक्ष ठेवणे हे बँकांसाठी अत्यावश्यक ठरते. बँका त्यांच्या संचालक मंडळाच्या मंजूरीने यासाठी विशिष्ट कृतियोजना तयार करू शकतात.

बँकाना सल्ला देण्यात येतो की त्यांनी क्रेडिट कार्डाच्या थकबाकी वसूलीसाठी प्रतिनिधी/एजंटस नेमतांना भारतीय बँक संघटनेने तयार केलेल्या आचार - संहितेचे पालन करावे.

२. क्रेडिट कार्ड धारकांसंबंधीची माहिती वाढून घेणे :-

अकार्यक्षम मत्तेची वाढ रोखण्यासाठी मदत व्हावी व कर्जविषयक निर्णय घेण्यातील गुणवत्ता वाढून कर्जविषयक जोखीम कमी करण्यासाठी आता कर्जविषयक माहिती देणारी कार्यालये स्थापन केली जात आहेत. बँकांना सांगण्यात येत आहे की, त्यांच्या क्रेडिट कार्ड व्यवसायात, ग्राहकांची निवड करण्यासाठी, एक किंवा अधिक कर्जविषयक माहिती देणा-या कार्यालयांचे सभासद व्हावे. तसेच या व्यवसायातील कसूरी (डिफॉल्ट) टाळण्यासाठी, सध्या अस्तित्वात असलेल्या “निगेटिव्ह फाईल प्रोजेक्टस” चाही लाभ घ्यावा.

३. लबाडी/फसवणुकीवर नियंत्रण :-

क्रेडिट कार्डाचा लबाडीने उपयोग केल्या जाण्याच्या रीती अशा आहेत :-

- अर्ज करतांनाच लबाडी
- हरवलेल्या/चोरलेल्या कार्डाचा गैरवापर व ख-या अर्जदारांना त्यांची कार्डे न मिळणे
- बनावट व बदल केलेली कार्डे
- कार्डधारकाशी व्यापारांचे संगनमत

वरील किंवा अन्य रीतींनी केलेल्या फसवणुकीचा सामना करण्यासाठी बँकांनी, अंतर्गत नियंत्रण प्रणाली तयार करावी, असा त्यांना सल्ला देण्यात येत आहे. फसवणूक प्रतिबंधक कायदे बनवून, फसवणुक टाळण्यासाठी कृतिशील पावले उचलण्याच्या फसवणुक प्रतिबंधक समित्या/कृति- दले अस्तित्वात आहेतच. बँकांनी अशा फसवणुक प्रतिबंधक समित्या/कृति दलांमध्ये सक्रिय भाग घ्यावा असे त्यांना कळविण्यात येत आहे.

४. प्रक्रिया/कार्यवाही :-

कार्ड व्यवस्थापन प्रक्रियेसाठी सक्षम कार्यालयीन उपायांसाठी आणि थकबाकी असलेली खाती, देयके, तडजोड आणि इतर सेवांच्या बाबतीत बँकांजवळ समर्थक असे प्रक्रियात्मक उपाय असणे आवश्यक आहे. चांगल्या कार्यवाही नियंत्रणासाठी, बँकांनी या क्षेत्रात झालेल्या विकासाचा फायदा घ्यावा.

५. क्रेडिट कार्डावरील शुल्क/आकार :-

क्रेडिट कार्डांच्या सेंवांबद्दल व कार्यान्वनाबद्दल बँकांकडून शुल्क आकारले जाते, यामध्ये सभासदत्व/प्रवेश शुल्क , नूतनीकरण/ वार्षिक शुल्क, फिरत्या कर्ज सुविधा यावरील सेवा आकार आणि तुंबलेल्या थकबाकीसाठी दंडात्मक आकार यांचा समावेश होतो.मूलभूत दंडात्मक आकारांबाबत कार्ड देणा-या बँका आणि कार्डधारक यांच्यात नेहमीच वाद/तंटे होत असतात. यासाठी क्रेडिट कार्डचा अर्ज देतेवेळीच बँकांनी,कार्डधारकांना, शुल्क/आकार यासंबंधीची माहिती स्पष्टपणे सांगावी.

विशेषतः, बँकांनी सभासदत्व/नूतनीकरण शुल्कांबरोबर , प्रदान करण्यातील विलंबाबद्दल तसेच कसूरी केल्याबद्दल आकारल्या जाणा-या व्याजाबद्दलची माहिती कार्डधारकांच्या नजरेस आणावी

२. कृपया पोच द्यावी

आपला विश्वासू
(के. सीतारामु)
(मुख्य व्यवस्थापक)